

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра філософії**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету суспільних наук
проф., д.політ.н. Остапець Ю.О.
«*Одв*» *14* *2021* 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ РЕЛІГІЇ

Рівень вищої освіти: **Перший (бакалаврський)**
Галузь знань: **03 Гуманітарні науки**
Спеціальність: **033 Філософія**
Освітня програма: **Філософія**
Статус дисципліни: **обов'язкова**
Мова навчання: **українська**

Ужгород 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологія релігії» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 033 Філософія освітньої програми Філософія.

Розробник: канд. філос. н. Матвієнко О.І., доцент кафедри філософії

Робочу програму розглянуто та затверджено на засідання кафедри філософії

протокол №11 від 29 червня 2021 року

Завідувач кафедри доц. к.філос.н. Левкулич В. В.

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук

протокол № 8 від 01 липня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії к.пед.н., доц. Попадич О.О.

1.ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	3-й	3-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи здобувача – 3	5-й	5-й
	Лекції:	
	36 год.	16 год.
	Практичні (семінарські):	
	18 год.	-
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	66 год.	104 год.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Психологія релігії» є нормативною навчальною дисципліною циклу професійної та практичної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», призначена для викладання студентам 3 курсу за спеціальністю «Філософія» на факультеті суспільних дисциплін.

Мета викладання дисципліни полягає у вивченні загально-теоретичних основ психології релігії; висвітленні її основних проблем і сучасних тенденцій; засвоєнні студентами системи існуючих на сьогодні фактичних результатів дослідження психологічного змісту релігії; набутті належного рівня розуміння природи релігійності як психодуховного феномену; формуванні професійної культури і етики надання психологічної допомоги віруючим особам.

Завдання курсу:

- сформуувати уявлення про предмет і понятійний апарат психології релігії;
- вивчити основні психологічні концепції релігії XI - XX ст.;
- проаналізувати базисні теоретичні принципи функціонування релігійності в соціокультурній системі, у малих групах, у психіці індивіда;
- надати студентам інформацію про історію розвитку психології релігії, місце психології релігії в системі наукового знання;
- дослідити психологічні аспекти релігійної свідомості й культової практики на матеріалі різних релігій.

Студент повинен **знати:**

- вихідні методологічні засади і теоретичні побудови про духовну природу людини, психологічний зміст релігійної віри;
- суть, різновиди та динаміку розвитку релігійних уявлень людини в умовах філо- і онтогенезу;
- мотиваційно-функціональний зміст релігійної віри - психологічний зміст релігійних переживань віруючих в умовах релігійного культу;
- етнопсихологічні особливості релігійних вірувань українців.

Студент повинен **уміти:**

- формулювати суть проблеми у термінах відповідного психологічного знання про феномен релігійної віри;
- володіти системою об'єктивних знань про природу релігійності особистості в межах сучасної психології;
- синтезувати філософське, теологічне та психологічне розуміння релігійності людини та її сутнісної природи;
- аналізувати релігійний досвід віруючої людини та виявляти особливості його проектування в площину її духовного розвитку.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні:

ЗК 1 розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства і уміння їх використовувати у професійній діяльності та всебічно аналізувати історичні процеси, події та факти з наукових позицій й їх тлумачення.

Фахові:

ФК 1 розуміння сутності філософії та її роль в історії культури, специфіки взаємин філософії з іншими формами духовного життя людства (релігією, наукою, мистецтвом);

ФК 3 володіння проблематикою основних філософських дисциплін;

ФК 5 знання основних етапів розвитку науки та критеріїв науковості, розуміння ролі науки в розвитку цивілізації, сутності та значущості наукової раціональності;

ФК 6 розуміння основних закономірностей розвитку природи і суспільства та місця людини у світі.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Засвоєнню знань з навчальної дисципліни «Психологія релігії» передують ряд філософських дисциплін, прослуханих студентами на попередніх курсах: «Філософія Стародавнього Сходу», «Філософія релігії», «Культурологія», «Релігієзнавство».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Психологія релігії», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Здатність продемонструвати знання та розуміння основного комплексу знань за навчальною програмою. Рівень знань цих основ повинен бути базовим, тобто рівнем, необхідним для роботи в традиційних сферах застосування.	ПРН 1
Володіння навичками логічної побудови наукового тексту, усного мовлення, уміння аргументувати свою наукову, громадянську та професійну позиції.	ПРН 4
Уміння готувати аналітичні та довідково-інформаційні матеріали з суспільствознавчих, гуманітарних і філософських питань.	ПРН8
Аналізувати теоретичний зв'язок та взаємовплив філософських	ПРН 10

шкіл і традицій.	
Володіти навичками наукового пізнання і логічного мислення.	ПРН 15
Осміслено підходити до аналізу співвідношення філософського світогляду з міфологічним, релігійним та науковим.	ПРН17

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Психологія релігії**»

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Знати психологічний зміст релігійної віри; суть, різновиди та динаміку розвитку релігійних уявлень людини в умовах філо - і онтогенезу; мотиваційно -функціональний зміст релігійної віри; психологічний зміст релігійних переживань віруючих в умовах релігійного культу; етнопсихологічні особливості релігійних вірувань українців.	ПРН 1
Демонструвати спеціалізовані знання в межах певної теоретико-методологічної та історико-філософської проблематики, сполучати системну обізнаність з відповідною спеціальною літературою; володіти методами опрацювання філософської та наукової літератури українських та зарубіжних фахівців, узагальнення та аналізу матеріалу.	ПРН 4
Уміти формулювати суть проблеми у термінах відповідного психологічного знання про феномен релігійної віри; володіти системою об'єктивних знань про природу релігійності особистості в межах сучасної психології; уміти працювати з науковою літературою, аналізувати стан розробленості проблеми, його перспективи; чітко висловити свою думку у написанні есе, презентації, творчого повідомлення тощо.	ПРН 8
Аналізувати та систематизувати набуті знання в фаховій сфері; вміти застосовувати знання психології релігії в аналізі явищ і процесів суспільного буття людини.	ПРН 10
Проектувати й аналітично обґрунтовувати цілі та напрямки діяльності; застосовувати загальнонаукові методологічні принципи пізнавальної діяльності у філософському дослідженні.	ПРН 15
Розуміти специфіку переходу від міфології до філософії, синтезувати філософське, теологічне та психологічне розуміння релігійності людини та її сутнісної природи.	ПРН 17

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- залік;
- стандартизовані тести;
- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

У процесі викладання навчальної дисципліни «Психологія релігії» передбачене застосування як академічних, традиційних, так і проблемно-орієнтованих, інноваційних інтерактивних навчальних технологій. У процесі виконання студентом самостійної роботи перевага надається ініціативному самонавчанню, що дозволяє студенту в межах загальних тем обирати і досліджувати проблемні питання за інтересами.

При викладанні дисципліни «Психологія релігії» застосовувалися як традиційні, так і інноваційні та інтерактивні форми занять: проблемна лекція, лекція-конференція, семінар-дискусія, семінар-конференція. Метою таких форм навчання є формування та удосконалення: навиків творчого осмислення інформації, та креативних підходів до її презентації; вміння правильно висловлюватися й аргументувати власну думку; здатності до конструктивного діалогу; критичного мислення, особистісних характеристик (толерантність, комунікабельність, повага до альтернативної думки) тощо.

Перевірка рівня навчальних досягнень студентів з дисципліни «Психологія релігії» здійснюється на основі результатів **поточного, модульного та підсумкового (залік) контролів**.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

За умов кредитної технології навчання контроль успішності студентів поділяється на:

- **поточний контроль**, який здійснюється викладачем безпосередньо в ході вивчення дисципліни на лекціях (фронтальне опитування), практичних заняттях (усний, письмовий, комбінований, тестовий, практичний, презентація).

Оцінюються:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- активність у дискусіях, вміння аргументувати власну позицію;
- виконання практичних завдань;
- контрольні тестування;
- підготовка усних доповідей;
- підготовка презентації та її захист.

Максимальна оцінка поточного контролю становить 60 балів.

- **модульний контроль успішності**, який здійснюється з метою оцінки рівня засвоєння студентом програми навчальної дисципліни (письмове тестування).
- **підсумковий семестровий контроль**: усне опитування, відповіді на запитання.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (Модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	40	100
6	6	6	6	6	7		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (Модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	40	100

7	7	7	7	7	7	6	6		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів	Кількість	Максимальна кількість балів
Практичні (семінарські) заняття	5	5	5	5
Комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні	1	10	1	10
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	10	1	10
Презентація	1	5	-	-
Реферат	-	-	1	5
Модульна контрольна робота	1	20	1	20
Разом	100			

Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів. Бали, отримані студентом, конвертуються в підсумкову оцінку з дисципліни у відповідності до шкали оцінювання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю	не зараховано з можливістю

		повторного складання	повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

«відмінно»	студент міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок
«добре»	студент добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного
«задовільно»	студент в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє

	неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю
«незадовільно»	студент не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6. 1. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Предметна площина наукових досліджень психології релігії

Тема 1. Психологія релігії в системі наукового знання. Проблематика і предмет психології релігії.

Предмет і об'єкт психології релігії.

Завдання психології релігії.

Структура психології релігії.

Психологія релігії і релігійна психологія.

Проблематика психології релігії.

Методологічні принципи і методи психології релігії (інтерв'ю, спостереження, експерименти).

Тема 2. Магія та анімізм як проторелігійні форми відношення людини до світу

Характеристика анімістичних уявлень: поняття про душу, дух, свідомість, сновидіння і т.д.

Принципи функціонування і ефекти магії та їх трансформація в релігійні системи світосприйняття.

Співвідношення понять: релігія, релігійність, релігійна свідомість, арелігійна (атеїстична) свідомість, релігійні уявлення.

Психологічні особливості релігійного світогляду.

Спільні та відмінні ознаки наукового, релігійного та містичного світогляду.

Тема 3. Становлення психології релігії як самостійної дисципліни

Іван Кондорський – автор першої книги з психології релігії.

Розвиток психології релігії в 17 ст. Києво-Могилянська академія.

Психологія релігії у 19 ст. Внесок Київської Духовної Академії в розвиток психології.

К.Ушинський – педагог і психолог. Його внесок у психологію релігії.

Значення праць Бл. Августина для психології.

Ідеї Г.Сковороди та Памфіла Юркевича.

Сикорський та його внесок у психологію релігії.

Психологічна сутність християнського оберігання органів чуттів

Особливості розвитку психології релігії у Росії та Україні у другій половині XIX – на початку XX ст.

Психологія релігії в Америці: В. Джеймс, С. Холл, Дж. Леуба.

Психологія релігії в Європі: В. Вундт, Д. Хутсебаут, Ж. Піаже та інші.

Психологія релігії в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку.

Тема 4 . Основні теоретичні підходи у психології релігії

Психоаналітичні погляди у психології релігії (З.Фрейд, К.- Г. Юнг).

Трансперсональний підхід у психології релігії С. Грофа.

Три площини психіки людини за П. Призером.

Особливості онтогенетичного релігійного розвитку за Г. Гжимала Мосчинською.

Трансперсональний підхід у психології релігії

Тема 5. Концептуальні погляди на психологічний зміст релігії

Релігійна віра як колективний невроз за З.Фрейдом.

Автритарні та гуманістичні релігії за Е.Фроммом.

Містичний екстаз за У.Джеймсом.

Тема 6. Психологія релігії в працях екзистенціалістів

Гуманістичний та екзистенціальний підходи у психології релігії (Г. Олпорт, А. Маслоу, В. Франкл, Е. Фромм, Е. Еріксон).

Екзистенціальні почуття закинутості та тривоги за Хайдеггером.

Релігійна віра як втеча від абсурду за А.Камю.

Межовий інтерес, межова турбота за П.Тілліхом.

Психологічний зміст “містичного екстазу” за У.Джемсом.

Змістовий модуль 3 Психологічні особливості феномену релігійності

Тема 7. Релігійна свідомість

Поняття релігійної свідомості.

Особливості релігійної свідомості.

Структура релігійної свідомості.

Співвідношення понять: релігія, релігійність, релігійна свідомість, арелігійна (атеїстична) свідомість, релігійні уявлення.

Тема 8. Психологічний аналіз феномену релігійності.

Природа релігійних переживань і почуттів.

Ф.Шлейермахер про релігійну свідомість і релігію як початок почуття; про внутрішні і зовнішні аспекти релігійності.

Внутрішні чинники формування релігійності.

Релігійні інстинкти.

Страх як чинник релігійності.

Потреби як джерело релігійності.

Переживання власної неповноцінності як 5 джерело релігійності.

Зовнішні чинники формування релігійності.

Вплив батьків у формуванні релігійності дітей (усвідомлений, неусвідомлений).

Проекція рис батьків на уявлення про Абсолют.
Вплив суспільних груп у формуванні релігійності.

Тема 9. Релігійна особистість

Ознаки релігійної особистості.
Типи релігійних особистостей.
Релігійна особистість орієнтована на пошук.
Персональна та аперсональна релігійність у вченні Я. Яворського.
Релігійна зрілість. Критерії релігійної зрілості.
Зв'язок релігійності та темпераменту.
Самооцінка та релігійність.
Психотерапевтична функція релігії.
Типи релігійності пов'язані із етапами особистісного розвитку за К. Дабровським.
Пояснення релігійного переживання крізь призму «теорії ролі»(Г. Санден).

Тема 10. Етапи розвитку релігійності людини

Релігійність у період раннього дитинства (до 3-х років).
Особливості релігійності дошкільнят (4-6 років).
Розвиток релігійності у дітей молодшого шкільного віку (7-12 років).
Етап автономної релігійності у юнацькому віці (16-19 років).
Характеристика релігійності у 19-29 років.
Особливості релігійності у період зрілості.
Період есхатологічної релігійності.

Тема 11. Природа релігійної віри. Мотиваційно-функціональний зміст релігійної віри

Феномен релігійної віри. Структура релігійної віри.
Раціональне пізнання в структурі релігійної віри.
Емоційний елемент віри.
Вольовий компонент віри.
Мотиваційні фактори релігійності: релігійність як апіорна здатність сутнісної природи людини; релігійність як відповідь на почуття страху та ін.
Раціональне пізнання в структурі релігійної віри.
Функціональний зміст релігійної віри: світоглядна, інтегративна, регулятивна, комунікативна, психотерапевтична функції.
Типи релігійної віри.

Змістовний модуль 4. Психологічний аналіз духовної природи людини

Тема 12. Духовність людини як її природний стан. Поняття про релігійний досвід.

Духовне життя людини. Духовне здоров'я людини. Дух, душа, тіло.
Співвідношення понять “Бог”, “релігія”, “віра”, “релігійна віра”, “церква”, “священник”. Проблема несвідомих переносів і підмін понять в психології людини, корекція та профілактика цього явища. Рівні перцепції Бога.
Містичний досвід. Характеристики містичного досвіду.

Способи стимуляції релігійного досвіду.
Особливості містичних переживань віруючих людей.

Тема 13. Психологічні особливості релігійного культу

Психологічний зміст релігійного культу: культ як засіб спілкування з Надприродним.

Динаміка емоційних переживань віруючих в умовах культових дійств.

Психологічні механізми культу: переконування, навіювання, емоційне зараження, наслідування.

Психологічне значення символіки у формуванні релігійності.

Фази розвитку емоційності в процесі богослужінь.

Сповідь як психологічний феномен.

Молитва у контексті святоотцівської думки.

Молитва та її типи.

Психологічне значення молитви.

Духовний потенціал молитви.

Тема 14. Психологічні особливості релігійної кризи та конверсії

Релігійна криза.

Ознаки релігійної кризи.

Типи релігійних криз.

Причини релігійної кризи.

Релігійна конверсія: особливості, мотиви, типи.

6.2 СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	Практичні (семінарські)	лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Предметна площина наукових досліджень психології релігії						
Тема 1. Психологія релігії в системі наукового знання. Проблематика і предмет психології релігії	8	2	1			5
Тема 2. Магія та анімізм як проторелігійні форми відношення людини до світу	8	2	1			5
Тема 3. Становлення психології релігії як самостійної дисципліни	8	3	1			5
Разом за змістовним модулем 1.	25	7	3			15
Змістовий модуль 2. Концептуально-теоретичні аспекти психології релігії						
Тема 4. Основні теоретичні підходи у психології релігії	8	2	1			5
Тема 5. Концептуальні погляди на психологічний зміст релігії	8	3	1			5
Тема 6. Психологія релігії в працях екзистенціалістів	8	3	1			5
Разом за змістовним модулем 2.	26	8	3			15
Змістовий модуль 3. Психологічні особливості феномену релігійності						
Тема 7. Релігійна свідомість	9	3	1			5
Тема 8. Психологічний аналіз феномену релігійності	9	3	1			5
Тема 9. Релігійна особистість	8	2	1			5
Тема 10. Етапи розвитку релігійності людини	8	2	1			5
Тема 11. Природа релігійної віри. Мотиваційно-функціональний зміст релігійної віри	8	3	2			5
Разом за змістовним модулем 3.	44	13	6			25

Змістовий модуль 4. Психологічний аналіз духовної природи людини						
Тема 12. Духовність людини як її природний стан. Поняття про релігійний досвід	11	3	2			6
Тема 13. Психологічні особливості релігійного культу	9	2	2			5
Тема 14. Психологічні особливості релігійної кризи та конверсії	10	3	2			5
Разом за змістовним модулем 4.	20	8	6			11
Разом за семестр	120	36	18			66

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	Практичні (семінарські)	лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Предметна площина наукових досліджень психології релігії						
Тема 1. Психологія релігії в системі наукового знання. Проблематика і предмет психології релігії	8	1				7
Тема 2. Магія та анімізм як проторелігійні форми відношення людини до світу	8	1				7
Тема 3. Становлення психології релігії як самостійної дисципліни	9	2				7
Разом за змістовним модулем 1.	25	4				21
Змістовий модуль 2. Концептуально-теоретичні аспекти психології релігії						
Тема 4. Основні теоретичні підходи у психології релігії	11	1				10
Тема 5. Концептуальні погляди на психологічний зміст релігії	12	2				10
Тема 6. Психологія релігії в працях екзистенціалістів	11	1				10
Разом за змістовним модулем 2.	34	4				30

Змістовий модуль 3. Психологічні особливості феномену релігійності						
Тема 7. Релігійна свідомість	9	1				8
Тема 8. Психологічний аналіз феномену релігійності	9	1				8
Тема 9. Релігійна особистість	9	1				8
Тема 10. Етапи розвитку релігійності людини	9	1				8
Тема 11. Природа релігійної віри. Мотиваційно-функціональний зміст релігійної віри	1	1				
Разом за змістовним модулем 3.	37	5				32
Змістовий модуль 4. Психологічний аналіз духовної природи людини						
Тема 12. Духовність людини як її природний стан. Поняття про релігійний досвід	8	1				7
Тема 13. Психологічні особливості релігійного культу	8	1				7
Тема 14. Психологічні особливості релігійної кризи та конверсії	8	1				7
Разом за змістовним модулем 4.	24	3				21
Разом за семестр	120	16				104

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Структура психології релігії та її основні завдання	2
2	Релігійні почуття та переживання як предмет вивчення психології релігії.	2
3	Природа психічних релігійних явищ.	2
4	Релігійний досвід як базове поняття психології релігії.	2
5	Психологічні механізми дії магічно-анімістичного комплексу.	2
6	Проблеми “внутрішньої людини” в психології релігії Г.С.Сковороди.	2
7	Концептуальні принципи розуміння релігії в американській психологічній школі.	2
8	Становлення психології релігії в Західній Європі.	2
9	Специфіка розвитку психології релігії в Росії та Україні.	2
	Разом	18

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Релігійна віра як результат “зустрічі з Богом”, містичного осяяння (Ф.Шлейермахер, Р.Отто).	4	6
2	Психологія культу (Р.де ла Грассері, Р.Тулесс, Дж.Пратт).	6	6
3	Порівняльний психологічний аналіз первісних культів, вірувань, міфів (Г.Спенсер, Дж.-Дж. Фрезер, Е.Тейлор, К.Леві-Строс, Е.Дюркгейм, В.Вундт, Г.Стреттон,б,Малиновський).	6	6
4	Екзистенційна(смиложиттєва)функція релігійної віри (С.Керкегор,Ф.Достоевський,Л.Шестов,Е.Гуссерль,К.Ясперс та ін.).	8	6
5	Психологія релігійно-моральних пошуків людини(Л.Толстой,В.Соловйов,М.Бердяєв,С.Франк,Л.Шестов та ін	6	6
6	Релігійні аспекти вікової і педагогічної психології (С.Холл,Р.Тулесс та ін.).	6	6
7	Соціально-психологічні аспекти релігії (Е.Дюркгейм, Л.Арреа).	4	6
8	Релігійність як риса національного хаорактеру (Г.Лебон,Г.Тард,М.Бердяєв,,С.Франк).	6	6
9	Пастирська психологія (А.Бойзен,Дж.Олівер,К.Штольц,В.Грюн).	4	6
10	Психотерапевтичні аспекти релігії (В.Джеймс,Т.Флурнуа та ін.).	4	6
11	Психопатологічні і невропатологічні аспекти релігії(В.Кандинський,В.Бехтерев,М.Країнський ,П.Ганнушкін, П.Жане,Ж.Шарко,п.Ріше,Е.Бутру).	6	6
12	Методологічні засади і дослідницькі методики (В.Джеймс,Е.Старбек,Г.Воббермін та ін.).	10	6
13	Зміст і характер релігійних психічних станів,переживань, уявлень, думок (Ф.Шлейермахер,В.Джеймс,Дж.Пратт,Т.Рібо).	4	6
14	О.ВВеденський про смисложиттєві виміри релігії.	4	4
15	“Філоофія серця” Памфіла Юркевича.	8	6

16	Російська школа психології релігії (Л.Толстой,М.Бердяєв,С.Франк та ін	8	4
17	Українська школа психології релігії к. ХІХ - поч. ХХ ст. (Іскворцов,В.Карпов,П.Кудрявцев,О.Новицький, П.Юркевич).	8	6
18	Теорія релігійного інстинкту (Дж.Коу, Й.Пастушко та ін.).	6	6
	Разом	66	104

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Навчальна дисципліна «Психологія релігії» частково передбачає комп'ютерне тестування. Тестування здійснюється в системі Moodle. Тому для успішного оволодіння змістовим обсягом компонент програми використовуються спеціалізовані кабінети, обладнані мультимедійними пристроями та Wi-fi мережею.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Рекомендована література

Базова:

1. Академічне релігієзнавство: Підручник / За наук ред. проф. А. Колодного. - К: Світ знань, 2000.
2. Баркер А. Новые религиозные движения. – СПб., РХИ, 1997.
3. Басилов В. М. Избранники духов М., 1984.
4. Бердяев Н. А. Судьба России: опыты по психологии войны и национальности М., 1990.
5. Бубер М. Два образа веры М., 1995.
6. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. К., 1993.
7. Бутру Э Вильям Джемс и религиозный опыт М., 1908.
8. Введение в общее религиоведение / Под ред. И.Н. Яблокова. – М: Книжный дом «Университет». 2001.
9. Грановская Р. Психология веры СПб, 2004.
10. Грофф С. Духовный кризис: Статьи исследования. М., 1995.
11. Грофф С. За пределами мозга. Рождение, смерть и трансценденция в психотерапии. -М.:ИПТ, 2001.
12. Грофф С. Области человеческого бессознательного. –М.: ИПТ, 1994.
13. Джеймс У. Воля к вере. М., 1997.

14. Джеймс У. Многообразие религиозного опыта. СПб., 1993.
15. Камю А. Бунтующий человек. М., 1990.
16. Климишин О. Психология духовности личности. Ів.-Франк., 2010.
17. Колодний А. Релігійна духовність українців Львів, 1996.
18. Леві-Строс К. Первісне мислення К., 2000.
19. Лубський В. І., Предко О. І., Горбатенко Т. Г., Піддубна С. М. Психологія релігії. Навчальний посібник і хрестоматія. - Ч. 1. - К., 2002.
20. Лубський В. І., Предко О. І., Горбатенко Т. Г., Піддубна С. М. Психологія релігії. Підручник і хрестоматія. - Ч. 1. - К.: «Центр учбової літератури», 2004.
21. Макселон Ю. Психологія з викладом основ психології релігії Львів, 1998.
22. Москалець В. Особистісний аспект християнства в сучасній Україні Ів.-Франк., 2001.
23. Москалець В. П. Психологія релігії: Посібник. – К.: Академвидав, 2004.
24. Онищенко В. Філософія духа і духовного пізнання Львів, 1998.
25. Платонов К.К. Психология религии. - М.: Политиздат, 1967.
26. Попова М. О психологии религии М., 1969.
27. Предко О. Психологія релігії К., 2008.
28. Психологія. З викладом основ психології релігії / Під ред. О.Ю. Максеюка. - Львів, 1998.
29. Религия и общество. – М.: Аспект-Пресс, 1996.
30. Сафронов А. Психология религии К., 2002.
31. Столяренко Л.Д. Основы психологии. Р/Д., Логос, 1995.
32. Токарев В. Ранние формы религии М., 1981.
33. Торчинов Е. Религии мира. Опыт запредельного СПб., 1998.
34. Угринович Д.М. Психология религии. -М., Политиздат, 1986.
35. Франк С. Л. Духовные основы общества М., 1992.
36. Франкл В. Основы логотерапии. Психотерапия и религия СПб., 2000.
37. Фрейд З. Будущее одной иллюзии // Сумерки богов М., 1989.
38. Фрейд З. Психоанализ. Религия. Культура. –М.: Ренессанс, 1992.
39. Фромм Э. Психоанализ и религия // Сумерки богов М., 1989.
40. Юнг К.Г. Архетипы и символ. –М.: Ренессанс, 1991.
41. Юнг К. Г. Бог и бессознательное М., 1998.

Додаткова:

1. Белик А.А. Культурология. Антропологические теории культур. - М.: Российский гос. Гуманит. Ун-т., 1998.
2. Борунков Ю.Ф. Структура религиозного сознания. –М.: Знание, 1971.
3. Вунд В. Миф и религия. –М.: Эксмо, 2002.
4. Гуревич П.С. Возрожден ли мистицизм? –М., Политиздат, 1984.
5. Маслоу А.Г. Мотивация и личность. – СПб., 1999.
6. Попова М.А. Критика психологической апологии религии. - М. Мысль, 1972.
7. Поршнев Б.Ф. Социальная психология и история. - М.: Наука, 1979.
8. Романець Б.А., Маноха ІЛ. Історія психології ХХ століття. К, 1998.

9. Самыгин С.Н., Нечипуренко В.Н., Полонская И.Н Религиоведение: Социология и психология религии. - Р/Д.: Феникс, 1996.
10. Тейлор Э.Б. Миф и обряд в первобытной культуре. – Смоленск: Русич, 2000.
11. Франкл В. Человек в поисках смысла - М.: Прогресс, 1990.
12. Фрейд З. Тотем и табу // Фрейд З. «Я» и «Оно». Труды ранних лет. – Тбилиси, 1991.
13. Юнг К.Г. Психологические типы. –М.: Ренессанс, 1995.